

TESSA
AFSHAROVÁ

A woman with long dark hair, seen from behind, stands in a courtyard. She is wearing a long, flowing red dress with intricate gold and white embroidery on the sleeves and hem. She holds a large, ornate blue ceramic vase with two handles. The courtyard features a tiled wall with a geometric pattern and a paved ground. In the background, there are tall, slender trees and a bright sky.

KRÁLOVSKÁ
HRNČIARKA

DVOR KRÁLOVNEJ ESTER

KRÁLOVSKÁ
HRNČIARKA

KRÁLOVSKÁ HRNČIARKA

DVOR KRÁLOVNEJ ESTER

TESSA
AFSHAROVÁ

KUMRAN.SK

UKÁŽME SVOJU NÁDEJ

Americký originál
THE ROYAL ARTISAN:

© 2025 by Tessa Afshar

Vydavateľ:

Originally published by Bethany House Publishers, a division of Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 49516, U.S.A. All rights reserved.

Slovenské vydanie:

© 2026 KUMRAN, s. r. o.
Mýtna 62, 064 01 Stará Ľubovňa
www.kumran.sk

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná, uložená do informačných systémov ani inak rozširovaná (elektronicky alebo mechanicky) bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Preklad:

Zdenka Buntová

Jazyková korektúra:

Zuzana Guričanová

Zodpovedný redaktor:

Eva Štrbová

Foto na obálke:

© Shane Rebenschied

Originál obálky:

© Jennifer Parker

Foto autorky:

© Matthew Murphy

Obálka a grafická úprava:

Štefan Talarovič, Ľudmila Králiková

Tlač:

Alfaprint, s. r. o.

Prvé vydanie:

ISBN 978-80-8300-025-4

*Venujem svojim čitateľom.
Vďaka vám sa písanie mení na radosť.*

Čierne more

TRÁCIA

Byzancia

KAPADÓCIA

Atény

LÝDIA

Sardis

Pohorie Zagros

IÓNIA

Tarsus

Charán

Stredozemné more

Sidon

Damask

Babylon

Jeruzalem

BABYLONIA

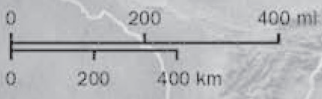
LÍBYA

ZA RIEKOU EUFRAT

Memfis

EGYPT

Červené more

Kaspické more

SOGDIANA

BAKTRIA

GANDHARA

MÈDIA

PARTIA

○ Ekbatana

ÁRIA

○ Šušan

ARACHÓZIA

○ Pasargady

INDIA

○ Perzepolis

GEDRÓZIA

Perzský záliv

Arabské more

Ak nie je uvedené inak, biblické citáty sú v tejto knihe citované podľa *Slovenského ekumenického prekladu*. Banská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, štvrté opravené vydanie, 2017.

Iné použité preklady:

SSV – katolícky preklad *Biblia. Starý a Nový zákon*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2023;

SEP – evanjelický preklad *Biblia*. Tranoscius, reedícia 2015.

Z tajných zvitkov kráľovnej Ester

Dievča sa mu zapáčilo a získalo si jeho priazeň.

Ester 2, 9

DVADSIATY PIATY ROK VLÁDY KRÁĽA ARTAXERXA

Prezradím ti tajomstvo: Byť kráľovnou nezaplní prázdne miesta v tvojom srdci.

Nebola som zasvätená do prísneho protokolu a nemilosrdných pravidiel perzského kráľovského dvora, nohy sa mi triasli, keď som tam vstúpila. Ani drahocenné šperky a zvodné odevy od výmyslu sveta nedokázali zahnať chlad osamelosti, ktorá ma v tých prvých dňoch sužovala.

Mala som osemnásť, medzi dievčatami, ktoré priviedli do paláca na tú absurdnú súťaž, som bola jedna z najstarších. Hoci nám to nik nepovedal do očí, všetky sme vedeli, že medzi sebou bojujeme o korunu.

Môj vek a viera mi poskytli dosť múdrosti, aby som si zopár vecí uvedomila už po prvom mesiaci strávenom na dvore. Moje spoločníčky v ženskom krídle paláca žili v područí svojich túžob. Každá z nich chcela byť tá najkrajšia, najduchaplnejšia, najobľúbenejšia,

najobdivovanejšia. A ich hlavný sen bol byť vyvolenou, vytúženou, žiadanou.

Stať sa kráľovnou ríše.

Tá túžba sa valila po leštenom mramore ženských komnát ako neviditeľná rieka, jej prúdy narážali do stien a dožadovali sa naplnenia, no ja som už vtedy vedela, že moje spoločníčky táto cesta dovedie ku sklamaniu takému hlbokému, že ich pohltí.

Všetka tá dravá dychtivosť, čo ich poháňala ako vlčí hlad, vyvierala z prázdnoty v ich srdciach. Prahli po niečom lepšom a mysleli si, že koruna ich staré bolesti utíši.

Ja som vedela svoje, no pri pohľade na ne ma premkol záchvev skutočného strachu. Prázdne miesta som mala v sebe i ja, ťažkú stratu som zažila, keď som už v útľom veku prišla o oboch rodičov. V tomto rozbitom svete nezostane žiadne srdce celé, nezranené. Lahko by som mohla spadnúť do priepasti ako tie mladé ženy, ktorých oči pri pohľade na mňa prezrádzali, čo si o mne myslia: Rivalka.

Preto som si povedala, že netúžim stať sa kráľovnou, hoci ma eunuch Hegaj, hlavný strážca kráľovho háremu, ktorý nás panny dostal na starosť, ubytoval v najlepšej komnate. Netúžila som získať kráľovu lásku ani mu odovzdať svoje srdce.

To som si však nechala pre seba a zamlčala som aj svoj židovský pôvod, ako mi prikázal môj bratranec Mordochaj. Svoje nádeje a sny som položila k Božím nohám tak, ako Abrahám kedysi položil svojho syna Izáka.

Mala som takmer dvadsať, keď sa konečne skončila ročná šnúra kozmetických procedúr, ktorým sa museli podrobiť všetky panny. Noc pred svojou prvou návštevou u kráľa som spala ako dobre napapané bábätko. Požiadala som Hegaja, aby mi vhodné oblečenie vybral radšej on, a pred kráľa som nepredstúpila rozochvená zúfalou nádejou, ale s pokojom ženy, ktorej nezáleží na výsledku.

Predstav si moje prekvapenie, len čo som si uvedomila, že Xerxes na mňa hľadá ako očarený, keď som mu povedala, že jeho brade by prospelo, keby si ju dal pristrihnúť.

Lásku som našla práve vtedy, keď som sa chcela uchrániť pred bolesťou, ktorú prináša. Bolesť naozaj prišla, no láska priniesla aj niečo nečakané – otvorila dvere k záchrane môjho ľudu.

V tom rozľahlom paláci som zistila, že v skutočnosti nie som sama. Boh mi priviedol do života niekoľko drahých priateľov. Spoločne sme sa dokázali vzoprieť temným silám, ktoré by nás ako jednotlivcov rozdrvili.

Roky mi pribudli a dnes žijem prostý, pokojný život. Opäť som Hadassa, kráľovná Ester je zabudnutá, presne ako som chcela. Život v utajení ma chráni pred tými, ktorí mi v paláci plnom nabrúsených nožov dodnes neprajú nič dobré a chcú mi ublížiť.

Moji priatelia ma však stále obklopujú a občas si spoločne pripomenieme zázrak dní, keď krehká kráľovná napriek všetkým prekážkam dokázala zachrániť svoj ľud.

PROLÓG

Obráť sa ku mne a zmiluj sa nado mnou, lebo som osamelý a biedny. Útrapy môjho srdca sa rozmnožili.

Žalm 25, 16 – 17

PRED ŠTYRIDSIATIMI PIATIMI ROKMI
ROK PREDTÝM AKO SA XERXES STAL KRÁEOM

Keď cez ťažké oblaky prerazili tri osamelé hviezdy, ich jasná žiara pôsobila v pochmúrnom šere ako tichý príslub. Šošana uprela oči na ten veselý kút oblohy a privinula sa k matke, hľadajúc útechu v tých dôverne známých krivkách.

Matka ju pobožkala na temeno hlavy. „Srdiečko, do hostinca dorazíme už čoskoro.“

Šošana sa k nej pritísala ešte tesnejšie. „Mne sa vo voze páči. Nemohli by sme tu prenocovať aj dnes?“

Matka sa zachvela, predstierajúc zdesenie. „Po včerajšej noci ma doteraz bolí chrbát. Potrebujem poriadnu posteľ.“ Šošanin otec aj Arta prikývli na súhlas.

Matka Šošanu znova pobožkala, akoby sa ospravedlňovala za to, že jej nevyhovie, a objala ju, no bolo v tom niečo viac než len dotyk matky čičíkajúcej dieťa, keďže jedenástočná Šošana dospelým ustavične pripomínala, že už nie je malé dieťa a nepotrva dlho,

kým sa stane ženou. No keďže na matkinej zvyčajne pokojnej tvári zbadala obavy, tentoraz nechala jej objatie bez námietok.

Ich rodina prežívala mimoriadne náročné dni.

Svet, ako ho poznali, sa im pred štyrmi dňami rozpadol pred očami, keď po príchode do svojej hrnčiarskej dielne objavili desivý neporiadok, čo v nej vládol. Hotové nádoby porozbíjané, hrnčiarske kruhy poprevracané, koše hore nohami. Votrelec dokonca prehrabal vychladnutú pec na dvore a nechal za sebou hromadu rozsypaného popola. Ak prišiel kradnúť, korisť hľadal na veľmi zvláštnych miestach. Čo dúfal, že nájde?

Šošana, ktorá v dielni trávila každé popoludnie aspoň dve hodiny a pod Artovým vedením sa učila pracovať na hrnčiarskom kruhu, civela na tú katastrofu s otvorenými ústami. Pohľad na zničenú dielňu jej spôsobil takú bolesť, ani čo by sa jej do vnútorností zabodol ostrý nástroj.

Očakávala, že rodičia budú nad tou nezmyselnou skazou smútiť. Dielňa kedysi patrila otcovi jej matky, s každým kútom a výklenkom sa spájali roky spomienok. Jej matka sa v tých miestnostiach plných prachu naučila remeslu a stala sa jedinou hrnčiarkou, ktorú jej výtvary preslávili. Dielňa pre ich rodinu nebola zdrojom živobytia, stala sa dedičstvom. Miestom, kam človek patril, kde rástol. Vidieť ju totálne zničenú ich všetkých hlboko zasiahlo.

Smútku svojich rodičov Šošana rozumela. Očakávala slzy. Aj hnev.

No otec s mamou po hodinách tichých rozhovorov vyhlásili, že Babylon už nie je bezpečný, a v zhone, z ktorého Šošanu chytal závrat, matkino vzácne dedičstvo predali jej konkurentovi a kupca našli aj pre svoj dom. V priebehu troch dní popretŕhali korene, ktoré za tie roky v babylonskej pôde zapustili, opustili život, ktorý milovali, a vybrali sa do Šušanu.

Šošana ich rozhodnutie nedokázala zmeniť, čo ako prosila a modlikala. „Oľutujete to,“ opakovala. „Milujete to tu.“

Jej láskavý otec na ňu vrhol neústupčivý pohľad. „Dieťa moje, keby sme nemuseli, nikdy by sme neodišli. Musíš nám dôverovať. Toto miesto už nie je bezpečné. Pre našu rodinu určite nie.“

Dieťa. V okamihu, keď stáli pred najťažším rozhodnutím v živote, akoby sa ocitla opäť v škole, na svoju blížiacu sa dospelosť zabudla.

Rodičov milovala viac ako vlastný život, boli stredobodom jej sveta od chvíle, keď sa narodila, no nič z toho, čo stihli urobiť za posledné štyri dni, jej nedávalo zmysel.

Hojdavý pohyb voza ju uspával, viečka jej oťažievali.

Voz patrilo otcovi jej otca a bol jednou z mála tých dôverne známych vecí, ktoré rodičia vzali so sebou. Keď sa jej starý otec pred rokmi počas nejakej dlhej cesty cítil osamelý a cnelo sa mu za domovom, vyryl do drevenej bočnice svoje meno. A jeho meno, úhľadne napísané v hebrejčine a nie v niektorom z babylonských jazykov, ako keby si teraz pýtalo spoločnosť. No možno to bola Šošana, kto ju potreboval.

Zdvihla sa na kolená a spomenula si na to, čo si predsavzala. „Ocko, môžem vyryť svoje meno vedľa dedkovho?“ Ukázala na cifrované písmená nápisu *Libni ben Mispar*.

Vo svete, ktorý sa jej pred očami prevrátil hore nohami a pohľad na okolitú neznámu krajinu sa menil z hodiny na hodinu, si potrebovala pripomenúť, že je stále Šošana bat Bani, aby sa mohla stále cítiť sama sebou, hoci zostala bez domova, bez dielne, bez svojho milovaného hrnčiarskeho kruhu a bez dotyku hliny medzi prstami.

Otec sa obzrel, než sa opäť sústredil na poháňanie oslov. „Áno, dcérka. Môžeš. Možno ti Arta pomôže. Vyrezávať nožíkom môže byť v rozkolísanom voze náročné.“ Šošana v jeho tichom hlase zachytila nádych ľútosti. Pochopil, prečo potrebuje zvečniť svoje meno na drevenej bočnici voza, v ktorom odvážali všetko, čo im zostalo.

Vtom pred sebou zbadala rukoväť krátkeho noža. Arta, najlepší priateľ jej rodičov, ktorý bol pre ňu celý život ako milovaný strýko, jej s milým úsmevom nožík podal. „V akom jazyku to chceš napísať?“

„Po hebrejsky rovnako ako starý otec.“

Jej meno bolo jedným z mála slov, ktoré dokázala napísať v jazyku svojich predkov. Narodila sa a vyrastala v Babylone, na izraelskú pôdu v živote nevstúpila. A na rozdiel od svojho otca a starého otca, ktorí boli pisármi, nadanie na jazyky nezdedila. Ona prišla na svet s láskou k hline v krvi.

„Bani, mohol by si na chvíľu spomaliť?“ zavolať Arta na jej otca. „Pokúšame sa tu vytvoriť umelecké dielo.“

Otec prisvedčil. Šošana sa naňho vďačne usmiala, keď sa voz prestal natriasať na výmoľoch. Hneď vedľa mena svojho starého otca vyrezala do drevenej dosky hebrejské písmeno *šín*. Vždy jej pripomínalo krátky svietnik s tromi ramenami. Arta jej pomohol udržať ruku, keď voz vbehol do vyjazdenej koľaje. Vyrezala rovnú čiaru, za ňou ďalšie *šín*, potom *nun* a *heh*, každé písmeno robila sprava doľava a čo najrovnejšie, až kým v doske nebolo celé jej meno: **שׁוֹשָׁנָה**

Odfúkla drevené triesočky, sadla si a zahľadela sa na výsledok.

Arta spokojne prikývol. „Dobrá práca, i keď neviem, či si to napísala správne, keďže po hebrejsky nehovorím,“ dodal s úsmevom.

Matka vytiahla obočie. „Nemá tam ani najmenšiu chybičku, môžeš si byť istý. Bani ju to učil, takže vieš, že to musí byť dokonalé.“

Otec sa obzrel. „Ani ja by som to neurobil lepšie. Výborne, dcérenka.“

Dokončila nápis práve včas, pretože vzápätí otec zastavil voz pri hostinci, kde mali prenocovať. Bolo to obľúbené miesto odpočinku ľudí cestujúcich z Babylonu do Šušanu a zdalo sa, že hostinec je v túto zamračenú noc preplnený. Dvor do posledného miestečka zapratali vozmi rôznych veľkostí, oslami, mulicami, volmi a koňmi. Nedalo sa doň vojsť.

Otec podal Artovi mešec. „Chodte so Šošanou dnu a zistite, či by sa nenašla voľná izba. A budem ti vďačný, ak zoženieš na večeru chlieb a syr.“ Podal opraty paholkovi. „S Elianou sa zatiaľ postaráme o batožinu, dáme ju odniesť dnu.“

Keď Šošana vkročila do jedálne hostinca, privítala ju vôňa babylonského guláša. Okamžite jej zaškvrkalo v bruchu. Vôňa masla, mlieka a bylín sa miešala s vôňou jahňacieho mäsa. Bol to recept, ktorý jej židovské pery nikdy neochutnali, pretože židovský zákon zakazuje kombinovať mliečne veci s mäsom. Pokým nenájdu nový domov, kde si budú môcť variť sami, musia sa uspokojiť s chlebom a syrom.

Vzdychla. Aj také bezvýznamné udalosti ako obyčajná večera sa stali trpkou pripomienkou, že stratili všetko, čo im bolo dôverne známe.

Arta sa šiel porozprávať s hostinským, či by pre nich našiel voľnú izbu, a Šošana si zatiaľ prezrela rušnú jedáleň. Keď zbadala úzky

stôl, od ktorého sa hostia chystali odísť, zamierila k nemu a Arta vykročil za ňou.

Hostinského žena priniesla drevený tanier s kopou ešte teplých chlebových placiiek, ďalší tanier plný mäkkého bieleho syra a tretí s kopcom datlí. Práve kládla chlieb na stôl, keď vonku zaznel výkrik, po ktorom sa strhol taký huriavk, že prehlušil veselé hlasy v jedálni.

Jeden zo sluhov, ktorí im po príchode pomáhali, vběhol dnu. Pohľadom našiel Artu a rozrušene naňho zakýval, aby ho nasledoval. „Šošana, ty zostaň tu,“ vyhrkol Arta priškrtené. „Idem sa pozrieť, čo sa stalo.“

Šošane sa zovrel žalúdok. Bez slova vstala a vykročila za ním. Keď uvidel jej výraz, krátko prikývol a zamieril k východu.

Pri pohľade, čo sa im vonku naskytol, obaja zdúpneli od hrôzy. Jej rodičia ležali na hrboľatej ceste pár krokov od voza, ruky i nohy ohnuté v zvláštnych uhloch. Obaja stonali.

Šošane sa dral z hrdla krik, no vyšlo z nej len tlmené kňučanie. Hodila sa k matke a ruku natiahla k otcovmu plecu.

„Neodvážil som sa nimi pohnúť,“ povedal sluha Artovi. „Bál som sa, aby som im neublížil ešte viac.“

Arta sa hodil na kolená. „Bože môj! Čo sa tu udialo?“

„Stáli na kraji cesty, vyberali z voza batožinu.“ Chlapcovi satriasol hlas, keď opisoval, čoho sa stal svedkom. „A zrazu som uvidel, že sa k nim rúti akýsi voz. Kočič sa ani len nepokúsil spomaliť. Zakričal som na nich, aby som ich varoval, ale nemali šancu.“

Vtom dobehol aj hostinský. Keď videl, čo sa tam odohralo, potriasol hlavou. „Kde je ten zlosyn, čo ich zrazil? Musel byť opitý.“

„Ufujazdil, pane. Ani sa neobzrel.“

Šošana sa neznámym kočišom nezaoberala, teraz bolo dôležité len to, aby sa rodičia prebrali.

„Ima! Ima! Počuješ ma?“

Jej matka s námahou pootvorila oči. „Dcérenka! Dieťa drahé!“ Prehltla a do vlasov jej stiekla slza. „Lúbim ťa,“ zachripela. „Nikdy na to nezabudni. Som na teba hrdá.“

„Ima!“

Matka sa rozkašľala a z kútika úst jej vytekol pramienok krvi. „Arta.“

Zavzlykal. „Áno, Eliana?“

„Si mi ako vlastný brat. Si mi drahý. Zverujem ti naše poklady. Vychovaj moju dcéru. Opatruj ju ako oko v hlave.“

Arta si zložil čiapku a sklonil hlavu. „Áno, Eliana. Budem sa o ňu starať do posledného dychu.“

Vystrela roztrasenú ruku k manželovi. Prsty pokryté krvou sa im preplietli. „Lúbim ťa...“

„Naveky,“ povedal Bani a hrud' sa mu zachvela.

Matka znehybnela ako kvapka rosy na steblo trávy. Tichá a pokojná.

„Ach, abba! Čo je s ňou? Je...?“

„Opustila nás. A čoskoro odídem aj ja. Ako ťa len lúbim, srdiečko moje.“

„Nie,“ zakvílila. „Nie, nie. To nehovor. Nelúč sa.“

„Odpuš' mi. Viem, že si chcela zostať v našom dome, ale nebolo by to bezpečné.“

„Tým sa teraz netráp.“

„Zverujem ťa Artovi. Buď k nemu dobrá. Nikdy nevychovával dieťa.“ Napriek bolesti sa mu podarilo usmiať. „Arta?“

Artovi sa dych zadrhol v hrdle. „Áno, Bani?“

„Moje dievčatko je teraz tvoje.“

Po lícach sa mu skotúľali slzy. Mlčky prikývol.

„Až dorazíte do Šušanu, za peniaze z predaja dielne kúp dom na nejakom bezpečnom mieste,“ dodal otec. „Postaraj sa o nich, Arta. Chráň ich ako vlastný život.“

Arta mu stisol zakrvavenú ruku. „Sľubujem, Bani. Položil by som aj život.“

Otec sa zhlboka nadýchol, v hrudníku mu zažblnkalo. Šošana videla, že každý nádych ho stojí veľa síl. Napriek tomu sa na ňu usmial. „Moje krásne dievčatko. Bola si mojou radosťou.“

Pri živote sa udržal ešte pol hodiny, no už zo seba nevydal ani slovo. Šošana pri ňom sedela ponorená do trýznivého ticha, srdce jej horelo v očiach. Uvedomila si, že láska nie vždy potrebuje slová.

1

Sazana

„Ako keď niekoho potešuje matka, tak vás ja
budem potešovať...“

Izaiáš 66, 13

O DVANÁSŤ ROKOV NESKÔR
DVANÁSTY ROK VLÁDY KRÁĽA XERXA
DVANÁSTY DEŇ JARI

S pln vyzeral ako posiaty jazvami. Jeho bledý svit vytváral na hrnčiarskom kruhu tieň, čo jeho plochému povrchu dodávalo zlovestný nádych. Sazana si pritiahla lampu bližšie, aby rozohnala prítmie, a snažila sa ignorovať bolestivý kŕč, ktorý jej vystrelil v chrbte. Áno, mala len dvadsaťtri rokov, po nekonečne dlhom dni si však pripadala ako starena.

Vydýchla si. Ešte dva kúsky a môže skončiť.

Aj chlapec sediaci oproti nej bol unavený, hlava mu začínala klesať, no keď mu kývla, rýchlo sa narovnal, silno zabral nohami a uviedol kruh do pohybu. Volal sa Araš a nadchlo ho, keď ho po roku driny pri kopaní hliny pred tromi mesiacmi povýšili na jej pomocníka. Sazana sa uškrnula. Po pätnásťhodinovom pracovnom dni, ako bol ten dnešný, ho už tá výsada možno nadchýnať nebude.

Utešovala sa, že aspoň Kambýza a Rašdu mohla poslať domov v rozumnom čase. Obaja mladíci pracovali v sekcii jemného tovaru, dokončili dostatok kúskov, aby splnili dennú kvótu. Pravda, jej majstrovskú úroveň pri hrnčiarskom kruhu nedosiahli, takže leví podiel na zložitejších produktoch, ktorými sa dielňa preslávila, ostával naďalej na nej.

Navlhčila si ruky v miske s vodou a položila ich na kus hliny, ktorý umiestnila do stredu kolesa. Pod tlakom jej skúsených dlaní sa hlina rýchlo zdvihla do výšky a vytvorila kužeľ. Prstami stláčala jeho hrot, kým z hliny nezostala okrúhla placka. Takto to zopakovala ešte dvakrát. Hlina, hoci bola jemná, potrebovala takéto brutálne zdvíhanie a stláčanie, aby sa dala tvarovať. Inak by nebola dobre vycentrovaná a vznikla by z nej nepodarená nádoba.

Krčah, ktorý potrebovala vyrobiť, nemal presiahnuť dĺžku jej predlaktia, no tvar bol náročný. Po prvé ryhovaný dizajn si vyžadoval silnejšiu stenu, ktorá však nesmela byť príliš hrubá, aby nádoba nepôsobila ťažkopádne. Znova si namočila ruky, ľavú nohu zakvačila za spodnú priečku stoličky, lakeť si oprela o stehno, aby udržala ruku stabilnú, a začala tú časť práce, ktorá bola skôr umením než remeslom. Prstami znova a znova prechádzala po hline zhora nadol, pokým sa beztvorá hmota nezmenila na duté telo krehkého krčaha s dlhým štíhlym hrdlom.

Odfúkla si, narovнала sa a naznačila Arašovi, aby kruh zastavil. Pomocou drôtu oddelila dno krčaha od kamenného kolesa. Dozajtra hlina trocha stvrdne, potom do nej vyreže drážky a na telo krčaha pripevní ušká. Tie musí vytvarovať ešte večer, pretože rozdielna vlhkosť hliny by spôsobila, že by sa v peci od krčaha odlomili.

Presunula sa k stolu, tam hlinu rozvaľkala a z tenkých valčekov vytvarovala dva rovnaké oblúky. Oba v hornej časti ozdobil malou špirálou. Nato si ruky očistila vlhkou handričkou a chlapcovi povedala, aby krehký džbán a čerstvo vytvarované úchyty opatrne vložil na sušiacu policu vyhradenú pre jej výrobky.

Ruky sa jej od vyčerpania začínali triasť. Popreťahovala sa, aby si uvoľnila napäté svaly. Vlasy, rovné a lesklé, sa jej ako zvyčajne pri práci uvoľnili. Stiahla si ich do uzla na šiji a zaistila ho koženým pásikom.

Na pleci pocítila dotyk veľkej ruky. „Dost,“ ozval sa Artov chraplavý hlas „Nadnes si skončila.“

Vrhla naňho úsmev a dúfala, že ho ním upokojí. „Už len jeden kúsok. Zvládnem to.“

„Nie.“ Husté obočie sa mu nad výrazným nosom spojilo. „Si príliš unavená, nepreháňaj to. Ten chlap môže jeden deň počkať.“

Chvíľu jej trvalo, kým sformulovala odpoveď. Arta bol síce podráždený, no nesúril ju, trpezlivo čakal na jej slová.

Vďačne sa naňho usmiala a potom zaklonila hlavu – perzské gesto nesúhlasu. „Chceš povedať, že pán Hamán bude ochotne čakať?“

Ak zákazku nedokončí načas, Arta by sa dostal do problémov. Ako majster zodpovedal za každé zlyhanie a od majiteľa by sa pochvaly určite nedočkal. A keďže šlo o Hamánovu súkromnú objednávku, považoval by za osobnú urážku, keby mu nedodali včas čo i len jediný objednaný kus.

Arta frustrovane zafučal. „Tá jeho požiadavka je šialená. Toľko zložitých nádob za taký krátky čas? Poviem mu, čo si o tom myslím. A od plúc.“

„Jediné, čo mu dodáme, bude keramika, nie tvoj komentár. Povedala som ti, že to zvládnem.“

„Máš pravdu, nemyslím si, že by pán Hamán zniesol z mojej strany čo len náznak nesúhlasu, no keď tú objednávku dokončíš, dám ti voľno. Budeš mať celý deň len pre seba.“

Vďačne prikývla. Pre ňu bol Arta v prvom rade otec, majster až potom. Vždy ju chránil, ako sa len dalo.

Skôr než sa usadila za kruh, že začne pracovať na poslednom kúsku, podvedome sa dotkla hlineného oválu schovaného pod záhybmi tuniky.

Pečať jej matky.

Mamine milované ruky držali ten ovál aspoň tisíckrát, svoju pečať vtlačala do každej nádoby, ktorú vyrobila. Dotknúť sa jej na Sazanu účinkovalo ako hojivý balzam. Mysľou jej vždy preblesli hebrejské slová, ktoré na nej videla.

Eliana, dcéra Šafána.

Za maminým menom a označením pôvodu nasledoval nenápadný druhý riadok, ktorý obsahoval jediné slovo: *Hrnčiarka*. Ako

majiteľka dielne a skúsená remeselníčka mala jej matka právo na vlastnú pečať.

Sazanina matka často zažívala dni, ako bol ten dnešný. Dni, ktoré pri nekonečnom otáčaní kruhu trvali príliš dlho. Aj ona pociťovala bolesti, chrbát a ramená trpeli, no vždy vydržala, kým neboli tvary dokonalé, a potom do mokrej hliny vtisla oválnu pečať.

Tá naposledy zanechala stopu v hline pred dvanástimi rokmi. Teraz bola tajným talizmanom, útechou, nie verejným vyhlásením.

Sazana dala pomocníkovi znamenie, aby rozkrútil kruh, a začala tvarovať posledný kus. Splní si povinnosti rovnako, ako si ich plnila jej mama.

Keď dokončila poslednú nádobu z objednávky pána Hamána, túžila padnúť do postele a aspoň desať hodín z nej nevyliezť. No taký luxus si nemohla dopriať. Východ slnka príde príliš skoro a s ním ďalšia práca. Do krčahov, ktoré dnes vymodelovala, chce- la zajtra vyrezať jemné žliabky. Ak by hlina čakala v šušanskom horúcom, suchom podnebí dlhšie, stvrdla by. Vyrezať by sa do nej nedalo nič.

Pomocníka Araša už pustila domov, vedela, že naňho čaká matka, a posledný vyrobený kúsok vyložila na policu sama. Zľahka prešla prstom po boku krčaha, dotyk nežný ako ruka matky na hlávke spiaceho bábätka. Napriek únave sa jej na pery vydral spokojný úsmev. Krčahy, ktoré v ten deň vyrobila, stáli v rade vedľa seba – všetky bezchybnej výšky a hrúbky a s dokonale hladkými stenami.

Vtom za sebou začula akýsi zvuk. Prudko sa otočila, no špičkou nohy zavadila o okraj trstinovej rohože. Stratila rovnováhu a hodi- lo ju dopredu. Natiahla ruky, aby neskončila na zemi. Podarilo sa jej udržať na nohách, len sa zatackala. Zhlboka sa nadýchla.

Mohla spôsobiť katastrofu! Jediným neopatrným pohybom mohla rozbiť celý rad keramiky, čo sa sušila na regáli.

Pri pohľade na svalnatého muža, ktorý sa tam z ničoho nič objavil a s rukami prekríženými na mohutnej hrudi na ňu nepriateľsky gánil, sa zachvela. „Nabonassar?“ Prečo sa tak neskoro v noci motá v sekcii s najdrahším tovarom?

„Tuším ťa zaskočilo, že ma tu vidíš,“ povedal so silným babylon- ským prízvukom. „Kto si si myslela, že to bude? Že si po teba prišiel baktrijský satrapa, aby ťa odviezol do svojho zlatého paláca?“

Sformulovať odpoveď vhodnú pre jeho uši jej trvalo pridlho a on sa rozhodol, že mu za to čakanie nestojí.

„Robíš tu taký hurhaj, že nemôžem zavrieť oči.“

Zamračila sa. Nabonassar spával vo výklenku až na opačnom konci budovy a jej hrnčiarsky kruh nebol taký hlučný, aby ho rušil. Skôr ju prišiel špehovať. Ako nie až taký tajný Hamánov informátor hlásil svojmu pánovi každú maličkosť týkajúcu sa dielne. Hamán ho za odmenu povýšil na hlavného hrnčiara v sekcii bežného riadu, kde spolu s ďalšími osemnástimi mužmi vyrábali jednoduché nádoby na skladovanie potravín a vína. Nabonassarovi tak padlo do lona druhé najvyššie postavenie v dielni hneď po Artovi, no svojimi schopnosťami by ho nikdy nezískal.

„Ako vidíš, na dnešok som už skončila.“ Pohla sa, že sa prešmykne okolo neho, lenže jeho mocná ruka vystrelila a chytila ju za rameno.

„Čo je to?“

Než stihla odskočiť, Nabonassar chamtivými prstami zachytil reťaz na jej krku. Mamina pečať! Musela jej vyklízuť spod tuniky, keď sa potkla.

Nad hornou perou jej vyrazil pot. „Pusť ma!“ Pokúsila sa mu odtiahnuť, ale držal ju ako v kliešťach.

„Ale, ale... Čo to tu máme? Dôkaz lásky? Dievča, ty máš milého?“ Pritiahol si pečať k očiam a zvedavo sa na ňu zahľadel.

Hebrejské písmená boli napísané naopak, pretože po vtlačení do hliny zanechávali zrkadlový obraz. Modlila sa, aby obrátená abeceda Nabonassara zmiatla, no keď sa mu na peknej tvári objavil pomalý úsmev, vedela, že jej modlitby neboli vypočuté.

„Pozrimeže! Čo robí hebrejská pečať zavesená na tom tvojom vychudnutom krku?“

Sazana nebola žiadna padavka, vyrastala pri hrnčiarskom kruhu, jej vypracovaná postava to dosvedčovala. Vyrasila Nabonassarovi pečať z ruky, odstúpila a zastrčila si ju pod tuniku.

„Čo sa to tu deje?“ zaburácal za nimi Artov hlas.

Nabonassar sa otočil. „Majster, táto ženská je Židovka. Ty si to musel vedieť.“

Artovi vyrazil rumenec od krku až po temeno. „Čo je to za nezmysel?“

„Na krku nosí hebrejskú pečať. Pred chvíľou som ju videl na vlastné oči. Táto novinka pána Hamána určite zaujme.“

„Nebud' smiešny, človeče,“ odsekol Arta. Snažil sa, aby to vyznelo bezstarostne, no nevyšlo mu to. „Ak budeš pánovi nosiť takéto prázdne bájky, len zo seba urobíš hlupáka.“

Nabonassar vyprskol a zvrtol sa na odchod. „Uvidíme.“ A bol preč.

Sazana preglgla. „Nemôžem uveriť, že som dopustila, aby ju videl.“

Arta ju chlácholivo objal okolo pliec. „A ja zasa neuverím, že v hlave nosí toľko rozumu, aby sa dovtípil, čo vlastne videl.“

Zasmiala sa, avšak smiech ju rýchlo prešiel. „Arta, zničila som nás.“

„Takto sa kedysi smiala tvoja matka, krásne biele zuby a smiech ako med.“ Potľapkala ju po líci. „Nezničila si nás. V najhoršom prípade zostaneme bez práce, no sú tu iné dielne a tie okamžite skočia po šanci zamestnať ťa.“

„Ďalšie hrnčiarske dielne, ktoré by vyrábali aj jemnú keramikú, v Šušane nie sú. Musela by som robiť len hrubé amfory na skladovanie obilia.“

„Prácu si môžeme pohľadať v Ekbatane alebo Perzepolise.“

„Arta, tam ma nikto nepozná. Moje meno je známe len tu.“

„A preto ťa Hamán neprepustí. Tvoja jemná keramika mu zarába, pre tvoj pôvod ťa nevyhodí. Áno, viem, bude vrčať, trúsiť posmešky, no potom na to zabudne.“

Pohrozila mu prstom. „Keby tvoje slová boli hrncom, popraskali by už len pri pohľade na pec.“

Arta si počúchal zátylok. „Asi máš pravdu,“ vzdychol. „No čo už. Čo sa stalo, stalo sa. Poďme domov, nech si pospíme aspoň pár hodín. Zajtrašok je tu čo nevidieť.“

„Prepáč mi to, Arta.“

„Za čo sa ospravedlňuješ?“

„Za to, že som maminu pečať nosila na krku. Keby som ju nechávala doma, nikdy by sa to nestalo.“

„Nič zlé si neurobila, máš plné právo ctiť si vzácnu pamiatku. Šošana, Pán vie, že si už stratila priveľa. Nikdy by som neočakával, že sa vzdáš aj tejto drobnej útechy.“

Cítala, že pri zvuku mena Šošana sa jej uvoľňujú ramená. Bolo to meno, s ktorým sa narodila, hebrejské ako jej krv.

Štuchla ho prstom do ramena. „Mojou vinou zostaneš bez práce.“ Mávol rukou. „Po dvanástich rokoch ma už práca pre toho človeka beztak unavuje.“

„Aj mať čo ješť ťa unavuje?“ Postavenie majstra sa tešilo vážnosti a bol oň záujem. Voľné miesta sa neobjavovali každý deň.

Arta si ju pritiahol. „Srdiečko, k tomu, aby sme hladovali, určite nedôjde. Na taký deň mám našetrené a ešte som nezabudol, ako vyrobiť kvalitný hrniec.“

Odmenila ho slabým úsmevom. Vždy sa jej na ňom páčilo, že v každej situácii nájde nádej. Preto mu nepripomenula, že výroba veľkých amfor je práca pre mladých mužov. Zručnosť Arta mal, no síl mu už ubúdalo.

Ona silu mala. Lahko si nájde prácu v inej dielni a bolo jej fuk, či bude vyrábať jednoduché nádoby alebo drahý riad. Postará sa o Artu, ako sa on vždy staral o ňu.